

UREDNIŠKA STRAN "ENAKOPRAVNOST"

"ENAKOPRAVNOST"

Owned and Published by
THE AMERICAN JUGOSLAV PRINTING AND PUBLISHING CO.
6231 ST. CLAIR AVENUE — HENDERSON 5311-12
Issued Every Day Except Sundays and Holidays

SUBSCRIPTION RATES (CENE NAROCNINI)

By Carrier in Cleveland and by Mail Out of Town:
(Po raznalaču v Clevelandu in po pošti izven mesta):

For One Year — (Za celo leto) \$6.50

For Half Year — (Za pol leta) 3.50

For 3 Months — (Za 3 mesece) 2.00

By Mail in Cleveland, Canada and Mexico:
(Po pošti v Clevelandu, Kanadi in Mehiki):

For One Year — (Za celo leto) \$7.50

For Half Year — (Za pol leta) 4.00

For 3 Months — (Za 3 mesece) 2.25

For Europe, South America and Other Foreign Countries:
(Za Evropo, Južno Ameriko in druge inozemske države):

For One Year — (Za celo leto) \$8.00

For Half Year — (Za pol leta) 4.50

Entered as Second Class Matter April 26th, 1918 at the Post Office at Cleveland,
Ohio, under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

104

Kaj piše armadna revija "Yank" o jugoslovanski osvobodilni borbi

(Piše Saržent Walter Bernstein v armadni reviji "Yank")

III.

Vsaka partizanska brigada tudi ima najmanj enega duhovnika, kateri se z njo bori. Cerkev je trpela toliko kot narod v Jugoslaviji, in duhovščina je postala iskren del osvobodilnega gibanja. Navadno je videti dolgoradne patrijarhe korakati z vojaki—armada ima geslo: "Ena brada—kao brigada."

Sedaj je okoli 5 tisoč častnikov v partizanski armadi, ki so vsi prišli iz vrst navadnih vojakov. Je bil strogi ukaz, da vsak mora služiti kot vojak, predno postane častnik. Višja stopnja se doseže po zmožnosti in nič drugače. Neki prejšnji pooblaščenec višjega poveljstva na primer, kateri je bil kapitan v redni jugoslovanski armadi, je začel kot navaden vojak v partizanski armadi dve leti nazaj. Poveljnik druge srbske brigade je bil povisan v zreli starosti 19 let. Toda pred kratkim se je uprljalo spremembo v tej regulaciji in ta je, da častnik v prejšnji jugoslovanski armadi obdrži svojo stopnjo, ko se pridruži Partizanom. Ta sprememba je prišla v veljavno zato, ker je potreba za izurjene vojaške moći velika v sedanjem času rastoče in raztezajoče se armade. V tej armadi ni strežnikov ali ordinančnih častnikov, niti nobenega posebnega prostora za častnike, ampak je reč salutiranja na "square yard" kot je potrebno v ameriški armadi. Na primer, kadar može ene posadke srečajo drugo enoto na cesti—eni kličejo: "Smrt fašizmu!", drugi pa odgovarjajo: "Svoboda ljudstvu!"

Partizani nimajo nobenih uradov za armado in tudi nobenih plač. Mrtev Nemec je zadostno plačilo za partizanskega vojaka. Kadar se mož pridruži, gre naravnost k svoji enoti, dobi dve urni pouk o puški in ročni granati, nakar je pripravljen za vojsko. To pa je samo za bolj zrele može, kateri so več kot 18 let stari; mlađi fantje po dobijo 3-tedenske rekrutne vaje, predno so poslani v akcijo. Starostna meja v partizanski armadi je od 14. do 65. leta—katere smatrajo za zmerno.

Rekrut ne dobi nobene posebne osebne opreme, ker iste se sploh ne izdaja. Obdrži svojo obliko, ampak dobi čepico z rdečo partizansko zvezdo—te čepice izdelujejo v partizanski tovarni na varnem kraju. Dobi mogoče puško, mogoče pa tudi malo strojnico, nekaj ročnih granat in od 150 do 200 nabojev streliva. Ročne granate so tudi izdelane v partizanskih tovarnah, iz streliva, vzetega iz nemških bomb, ki niso eksplodirale. Puška je navadno nemškega ali pa italijanskega izdelka, strojnica pa pred vojno popularnega jugoslovanskega izdelka. Strojna puška je glavno partizansko oružje, in v nekaterih brigadah jo ima vsak peti moški. Rekrut tudi dobi bajonet in nož, če ga še nima.

Partizani ne nosijo čelad, prvič zato, ker jih smatrajo pretežke in prenerodne, in drugič zato, ker jih nimajo in jih ne morejo dobiti. Imajo mešanicu uniform, katere gredo od nemške in italijanske pa do angleške bojne opreme. Njihova oblike ne poseda nobenih posebnosti, kljub temu pa nimajo nobenih sitnosti pri razlikovanju prijatelja od sovražnika.

Partizanski bojevniki jedo redno, ampak le dvakrat na dan. Hrane ni dosti, in čeprav dobi vojak precej mesa, ima prav malo kruha, malo krompirja, nič slanine ali masti, nič sladkorja, in nič kave. Njegova piča je voda. Če nastopi pomanjkanje, jedo prvo navadni vojaki potem častniki, potem še više poveljstvo.

Maršal Tito je razložil članu neke zavezniške misije, kateri je videl, ko so dobili vojaki kos sira, častniki pa ne: "Oni so v prvih vrstah," je reklo Tito. "Mi nismo."

Hrano dobiva armada največ od ljudstva v kraju, kjer se bojuje. V vsaki osvobojeni vasi je izvoljen odbor domačinov, da podpira osvobodilno gibanje. Ena naloga tega odbora je, da zalaga armado s hrano—in to storijo, čeprav ostanejo sami lačni.

Če se borilci odlikujejo v boju, če kažejo vodstveno zmožnost in zaslužijo pohvalo častnikov in vojakov, potem so gotovo priporočani za častnike. Potem se lahko udeležijo tečajev na vojaških akademijah, katerih je okoli 12 v osvobojenem ozemljju.

Če je borilec tako ranjen, da ni več sposoben za aktivno službo, je poslan nazaj v svojo vas in tam nadaljuje z delom po svoji moči; ali pa za vojaštvo v zaledju, ki pazi na saboterje in petokolonce, gradilo in opremljajo bolnišnice, organizirajo transport, potreščine, itd. V zaledju je mnogo dela.

Taktika Titove armade je enostavna—sloni na dveh principih:

1. Nikoli ne pusti sovražniku inicijativo.
2. Imej vedno večje število moštva na danem mestu.

Partizani vedno gledajo na to, da se spopadejo z Nemci, kadar in kjer koli partizani hočejo. Najraje se bojijo ponoči; tisti čas je najhujša preizkušnja morale in discipline vsake armade. Zaradi teh takтик je armada visoko gibljiva, čeprav se ta gibljivost nalaga na "noge." V enem letu je druga Srbska brigada peš prepotovala okoli 2,800 milj.

Titov praktični načrt je, da rabi dve armadi. Dokler drži Nemce na eni fronti, jih udari od zadaj z blisko-vito naglico naskok gerilskih enot. V sedanjem času se partizanski oddelki bojujejo v notranjnosti Avstrije in Ogrske. In partizani imajo ožje stike z gerilskim gibanjem v Grčiji, Albaniji, Italiji in Bolgariji.

In nič manj važno ni to—Titova armada poje. Je čudno, da ljudje, kateri so toliko pretrpeli, imajo še petja v sebi; ampak mogoče pojejo oni več kot katera druga armada na svetu. Ne pojejo banalne popularne popevke, temveč oni pojejo o svoji domovini, kaj bodo storili s sovražnikom, kateri jo je oskrnil, in kako bodo ustvarjali, kadar obračunajo s fašisti. Niso to "sladke" popevke, niso kar tja v en dan, nič več kot je armada "tja v en dan"—kot armado, tako je tudi pesem udihnil čut, da naznani jugoslovansko ljudstvo svetu, da se bori za svobodo in da jo hoče obdržati.

Angelo Cerkvenik:

PICCOLO

Aristokracije, tiste, ki se je vozila na izprehod s cilimi konjeni v udobnih kočijah, aristokracije, tiste, ki ji je romantika brezdelja in uživanja bila kakor zrakoplovu propeler, tiste aristokracije že od davnina več. Samo še spomeniki so ostali, nekoliko že okrušeni, pobledeli, nekateri tudi že pozabljeni... Med njimi je še čudežno živ Dubrovnik! Da, Dubrovnik je med tistimi zelo redkimi mestami, ki skoraj malce preglasno, vendar pa aristokratsko diskretno zrealijo viteško romantiko preminule aristokracije.

O, Dubrovnik ni navadno in vsakdanje mesto. Dubrovnik je košček srednjega veka, ki ga je muhasta usoda po čudežnem naključju vrgla v dobo plebej-skih prevratov in nedostojnih hrepenenj sužnjev. Ves začuden gleda na golazen, ki se je dvignila iz globin pekla in naenkrat hrepeni k solncu.

Najbolj ljubijo Dubrovnik dobro vzgojene gospe in antik ter klasiko ljubeče gosoice, ki v prijetju dolgočasju brezdelja sanjajo o vitezih na ciljih konjih, gospe in gospice, ki se včasih oblačijo v nošnje svojih aristokratskih prababic ter se nato ure in ure ogledujejo v beneških zrealjih... Včasih katera odkrije Dubrovnik...

Tudi milostna gospa De Paoli iz Verone ga je odkrila,

Njen sin je kupoval les tam po Bosni, pa je nepriskriveno sredi barbarskega gozda odkril sen svoje mamice...

— Ah, moja zlata mamica mora to videti!

Gospa De Paoli Bianca te priložnosti res ni niti mogla niti smela zamuditi.

S seboj je pripeljala svojo lepo psičko Lelijo.

Gospa je bila zelo nežna in psička skoraj nič manj. Psičko je bila pred dvema letoma, ko je na Japonskem pregnjala dolgas, kupila ter jo je poslej nosila, koderkoli je hodila. Lelija je bila vsa črna kakor svetomi-klavževski parklji, vsa drobna;

dolga svilena dlaka se ji je lesketala v solncu, velike oči so ji bile vedno vlažne, kakor da je venomer hrepeneče tožila po domovini...

Gospa Bianca je psičko Lelijo neizrekljivo ljubila, zakaj zdele se ji ni nič manj ljubezni vredna nego njena biserna ovratnica ali njena dragocena zapestnica.

Tudi Dubrovnik je vzljubila, saj je v Dubrovniku bilo dovolj dostoju druze in zanjo i za njejno psičko...

— O, presladko mesto! je včasih zavzdihnila, ko je slonela zvečer ob ograji verande ter zrla na morsko ravan, ki se je razprostirala tja do oblakov. Celo morje je bilo tukaj docela drugačno nego kjerkoli drugod.

Tako tiho in ponijo je udarjalo ob skalnatne bregove, tako božajoče, malone poljubljajoče je objemalo vznosje verande. Nič grožnje ni bilo v njem, nič vulgarnega... Samo pravljica, sladka in opojna, svilena, kakor lasje davnih princes, ki so pred mnogimi leti vzbujale občudovanje navdušenih in viteških kavalirjev.

Gospa je igrala...

Jazz-band!

Kako je neki ta plebejska gospa zašla semkaj?

Takšna disonanca!

Poklicala je prvega natakarja in mu velela:

— Tukaj imate stotak, gospa pa naj igra Beethovena! Ste razumeli?

Od tedaj je gospa igrala samo že Beethovena.

Da, da, Beethoven! Kakor da se je rodil v Dubrovniku...

— Ah, moja zlata mamica mora to videti!

Gospa je sedela na postelji v svileni srajčki in svilenih spodnjih hlačkah. Pestovala je psičko Lelijo.

Vsa je bilo mirno, samo Beethovena...

Le tam spodaj so hodili mimo umazani ljudje, so se ustavljali ob ograji ter s soizami v očeh poslušali Beethovena... Misera plebs...

Zopet je poklicala natakarja:

— Moj paž naj stopi bliže! Od daleč so prihajali akordi orkestra.

Nič več niso smeli poslušati, nič več...

Mesec je sijal.

Gospa je priprala oči.

Prekrasna gospa!

Bele grudi so malce nagajivo pokukavale izza črne svile, seveda nad vse diskretno, kakor se dobro vzgojeno patricijko spodobi.

Skusi polpriprte trepalnice je sanjava zrla okrog sebe.

Tam ob vhodu v hotel je stal paž...

Bil je lep paž!

Pozabiti ne smemo, da smo v Dubrovniku in da igra godba Beethovena, ki ga gospa Bianca tako ljubi kakor svojo japonsko psičko, svojo biserno ovratnico ali svojo dragoceno zapestnico...

Da, tam pri vratih je stal picolo Zorž.

Doma ga niso tako klicali, doma so mu pravili: Jure.

Zorž je hotel odskočiti...

Milostna gospa pa je svojega paža v vsa silo pričela na svoje grudi ter ga poljubila na rdeče ustnice.

Zorž pa jo je opraskal in zbeljal.

Milostna gospa si je praske namazala s kolinsko vodo...

Jezeno je sikhnila:

— Uh, ta plebejec...

Zopet je igrala godba. V Dubrovniku vedno igra godba. Veden. Tam je lepo. Kdor je bil enkrat tam, bi hotel večno tam živeti.

Gospa Bianca je skozi polpriprte trepalnice zrla mladega džigola, ki je sedel pri sosedni mizi, se dolgočasil ter kadil cigarete.

— Ali bi bili tako ljubezni, gospod?

Zaprosila ga je za ogenj.

Džigol je po nesreči stopil na drobno nožico psički Leliji.

Psička je presunljivo kriknila...

Zorž je ljubil.

Resnično ljubil. Hčerkó vratja nekega hotela. Vem, vem, banalna in vsakdanja ljubezen...

Ah, ne, saj Beethoven ni ljubil aristokracije...

Palme in kakteje in sinje morje se je naslajalo ob njuni ljubezni...

Mesec je sijal, morje je pelo...

Sonja pa je bila kakor...</

POT DOMOV

Tisto noč je bil četovodja Klinar čudovito razigran. Na vsem našem odseku fronte je vladal mir. Celo plazovi so nam priznašali in nas niso motili s svojim hruščem.

V našem zaklonu, ki je bil zvrstan v živo skalo, nas je bilo kakih trideset ljudi. Cigan Bojo, belokrajinski rojak, je pridno kraljal že ves teden, da bi nam pripravil bolj vesel obične praznike. Zadnjega mrlječa smo pokopali pred dobrimi tedni, na fronti je to že celo večnost, ki zabiše žalost in spomine.

Bojo je nekje našel tudi oguljen borov vrh, ki nam je v zaklonu nadomeščal božično drevesce. Loja za sveče nam ni manjkalo, za darila pa je poškrbel Bojo. Bili so tu kosi prave in resnične slanine, zavitki marmelade, nekaj steklenic žganja in nekaj laških čutaric vina. Domovina iz zaledja je prispevala cigarete, ki so bile namenjene kdo ve kam, pa so po Bojovi zaslugi zašle k nam. Tako se je v zakajenem prostoru kmalu oglašila pesem. Če ni bila čisto božična, je bila vsaj

fantovska. Šale so švigate križem kakor bliski in v prostoru, ki je bil posvečen najbolj okrutni smrti, se je razlegalo toliko smeha, kakor da so v njem našli zavetje prešerni svatje.

Cetovodja Klinar je krilil z rokami:

"Fantje, kakor na očeti smo nočoj in sam Bog nas je vesel, le moje Mine še manjka. Da ste jo poznali, take ni več pod milim nebom . . ."

Cigan Bojo je pokazal bele zobe:

"Kaj pa Katica v Logu in Mařuša v Trenti? Klinar, Klinar, Bog se bo razjokal nad teboj! Kdo si je mislil, da si pustil ženoma doma, ko si tako fantoval z nami!"

"Kaj se ustiš, koder ciganski, piš rajši na zdravje moje Mine, da te ne premaga žalost, ko si tako kisel! Kaj je meni do Kate in Maruše. Še obrnem se ne za takim babšetom, ki ne ve, kako in kaj je z nami. Moga Mina pa, o, to vam je ženska, ki je vedno z menoj. V jarku, na patrulji, v spopadu in na maršu, zmeraj je kraj me ne in vendar doma varuje otroke in dom. Ko sem bil ono noč zunaj, saj veste, kako nam je trda predla, sem že mislil, da bo po meni. Spredaj in z desne se je usulo na nas, da sam nisem vedel, kam naj streljam. Teda zasliši čisto kraj sebe: "Semle se zlekni, Andrej!" Kakor otrok ubogam, saj je bil Minin glas! Bil pa je tudi skrajni čas. Komaj sem se zleknil za visoko skalo, se je tam, kjer sem bil še pravkar tičal, razpočila ročna granata."

Zagoreli, sajasti obrazi so za trenutek oživelji. Nekdo je začel poravnati sveče na borovem vrhu, drugi je nastavil zelenko na usta, Bojo pa je prigrinil, čes:

Moštvo infanterije je brodilo po vodi v Makin

Slika jasno kaže plamene, ki so jih povzročili napadi od strani ameriških mornariških čet 165. infanterije. Moštvo je brodilo po vodi, da je doseglo na Makin otok. Invazijo Makina se je izvedlo z veliko manjšimi izgubami življenja kot pa je zahvaljuje kampanja Tarawa.

"Kadar te spet pokliče Mina, nje, nemara je kamenje, nemarciš mene s seboj."

Klub zbadljivemu naglasu se nismo mogli smejeti. Dahnilo je nekaj tajinstvenega, nekaj zaognetnega k nam. Iz dima in sij so se izmotali domaći kraji, toplice kmečke sobe, kjer pri jaseljih drhtita oče in mati za sin, kjer žena objukuje moža in sklepajo otroci v ljubeči bojazni drobne roke v želji, da bi se vrnili oče, ki ga komaj še poznajo po obrazu. Tudi četovodja Klinar je obmolknil in si kakor v utrujenosti podprt glavo z dlanmi:

"Oh, ne, ne, ne, oh, naj ostaneva!" je nenadoma zaprosila božična pesem in napolnila ves zaklon z nepojmljivo nežnostjo.

Sveče na boru so dogorevale in sene se begale po obrazih kakor usodne roke zagonetnih pošasti.

"Tega ne bi bili smeli peti," je zdržal Klinar. "Presveti in pretoplo je za ta kraj —"

"Pa poplakni!" mu je ponudil Bojo zelenko. "Kar pošteno nagni, da boš bolj živo videl svojo Mino!"

"Fant!" stisne zdajci Klinar pest in zaškriplje z zobmi, toda tovariši pomirijo pretečo reko,

da se res oklene zelenke in jo nastavi na usta.

Potlej zamre beseda in smeh utihne. Klinar buli predse in molči. Nekje se vzdrami rohne-

"Za Klinarja. Žena mu je umrla."

Molče smo sklonili glave in mislili na tovariša, ki ga je bila poklicala žena.

Jugoslovanska edinična v rdeči armadi

Po poročilu United Pressa, datiranem 13. marca, je bila v Moskvi opremljena za akcijo prva edinica jugoslovanskih prostovoljcev, ki se bo v vrstah rdeče armade borila za poraz Nemčije in osvoboditev Jugoslavije.

Omenjena vojaška edinica se stoji iz 39 odstotkov Srbov, 45 odstotkov Hrvatov in 16 odstotkov Slovencev. Poveljuje ji podpolkovnik Marko Masič, ki je poveljeval hrvatski topniški diviziji v italijanski armadi, katera je korporativno prešla k rdeči armadi v decembru leta 1942. Večina vojakov tiste čete je bila siloma rekrutirana po kvizilingu Paveliču. Pri prilikah, kot omenjeno, je prešla k rdeči armadi.

Jugoslovanska vojaška edinica v rdeči armadi sestoji iz Jugoslovanov, ki so bili prisiljeni služiti v nemški ali italijanski armadi in so bili na ruski fronti izmed nas in stopi v zaklon.

"Gaže spet kliče njegova Mina!" pokaže Bojo svoje bele zobe. Preden pa kdo utegne reči karkoli, se strese ves zaklon in silen hrušč presek ozračje. Puh nam je pogasil sveče, nekateri leže na tleh kakor mrtvi, drugi se v nem grozi stiskajo k skalnatim stenam.

Šele pologoma se srca oprostijo groze in se udje razglibajo. Bojo zleže iz zaklona.

"Klinar!"

Glasu ni od nikoder in Bojo se počasi razgleduje po snegu, češ: "Granata je udarila!"

Kakor omamljeni hitimo vrnjaj in iščemo. Klinarja ni, le njegovo skvečeno truplo moli z kupa kamenja, ledu in prsti. Oči so široko odprtne in steklene strme v to tajinstveno sveto noč.

Zjutraj nas trese mraz. Sanita je že odkopala mrlje in ga zanesla na varno. Nihče ne govorii, nikomur se ne ljubi niti prestopiti, tako nas boli ta nedanji odhod. Popoldne pa je planil k nam Bojo, ki je bil šel h kompaniji:

"Teleogram, fantje, telegram!"

"Za koga?"

AMERICAN HEROES BY LEFF

The Marauder bomber Jezabelle had just completed a bomb run over Beauvais-Tille airfield when a Focke-Wulf 190 swept in, pumping two cannon shells into the plane and killing the tail gunner. His face torn by shrapnel, Staff Sgt. Donald G. Maryott of Hooper, Neb., waist gunner, gathered up exploding incendiaries set afire by the hit, and saved the plane from destruction. Are you fighting with that extra War Bond?

U. S. Treasury Department

SQUIRE EDGEGATE...Not Enough Evidence to Count

ta način dobimo čebulni sok, ki ga dajemo piti bolniku. To je izvrstno zdravilo proti kašlu.

Angleži uporabljajo že dolgo proti prehlajenju na svoj način pripravljeno čebulo. Recept je tale: Razrezati je treba tri četrtnice čebule na rezine in jo skuhati v treh četrtnikah litra postopno sogrete vode. Ko je čebula že skuhana, jo pustite še kakšno uro na mirnem ogaju. Nato ji primešajte žlico moke, nekoliko popra in žlico masla, da dobimo čebulno kašo. Vsak sicer ne more prenesti tega sredstva, ker nima posebno dobre okusa. Toda čebule nam ni treba uporabljati proti prehlajenju na ta način, zlasti ker je sirova zdravilnejša. Če se pa bojite neprijetnega vonja iz ust, za kar so posebno občutljive ženske, popijte, ko ste snedli rezinco čebule (ni vam treba pojesti cele čebule), kozarec mleka ali malo črne kave. Priporočljiv je tudi peteršilj, vendar ne kuhan, temveč sirov.

Kupujte vojne bonde!

RACIJSKI KOLEDAR

PROCESIRANA JEDILA — Modre znamke A-8, do K-8, v knjižici št. 4 so vsaka veljavna za 10 pointov.

MESO, SIROVO MASLO, SIR, MESO V KONZERVAH, itd. — Rdeče znamke A-8 do J-8 v knjižici št. 4 so veljavne vsaka za 10 pointov.

SLADKOR — Znamki št. 30 in 31 v knjižici 4 sta veljavni za 5 funtov sladkorja do preklica. Znamka št. 40 je sedaj veljavna za 5 funtov sladkorja za vkuhanja, in sicer do 28. februarja, 1945.

ČEVLJI — Znamka št. 18 v racijski knjižici 1 je veljavna do 30. aprila. Znamka št. 1 na strani z aeroplani v knjižici št. 3 je veljavna do preklica.

GASOLIN — Znamka št. 11 v knjigi A je veljavna za 3 galone gasolina do 21. junija. Nove B-2, B-3, C-2 in C-3 znamke so veljavne za pet galonov gasolina. Ime države in licenčna številka mora biti zapisana s tintono preko vsake znamke, ki se jo odda za gasolin.

OLJE ZA KURIKO — Kuponi 4 in 5 so sedaj veljavni. Za vsak kupon dobite 10 galonov olja.

"THAT LITTLE GAME" Inter-nat'l Cartoon Co., N.Y. By B. Link

Lastujte delež v Ameriki

Če bo vaša zastava padla, boste vi zgubili svobodo. Vi lahko ohranite to svobodo s tem, da DANES kupite "War Savings" znamke. Posodite stricu Samu desetico in pomagajte, da bo zastava svobode še naprej vihrala. Lastujte delež v Ameriki!

"WAR SAVINGS" znamke dobite na bankih ali poštnem uradu.

ZADNJA KMEČKA VOJSKA

Zgodovinska povest iz leta 1573

Spisal AVGUST ŠENOA — Iz Hrv. poslov. L. J.

(Nadaljevanje)

"Dosti," zagrimi Peter in stopi proti Uršuli, "tu ni sodišče. Vložite tožbo, katero zahteva zakon. Saj imate zagovornika. Gospod Ambrož je več pravdar."

Podbanu vztrpetajo obrvi, lice mu zardi. Izpregonori mirno: a glasno:

"Magnifice domine! Gospa Heningova je govorila resnico. To ni dvomljiva povest, to je zločin. Ban! Ali res ne mislite prisikočiti na pomoč tej vdovi?"

"Via juris!" odvrne ban suhoporno, "to je vse, kar vam morem reči, gospod zagovornik."

Ambrož se zdrzne, nosnice se mu razsirijo, ustnice se mu stisnejo. Nekaj časa molči, potem pa izpregonori:

"Magnifice domine ban! Da! Hočem biti njen zagovornik, ker vidim, da vaša revna pravica šepa. Jaz vam to rečem, podban vam to reče. Žlahta vam je zaspela oči. Gorje domovini, gorje narodu, kjer se sme skrivati goljufija in ljuto razbojstvo pod kinko pravice. Pa naj ste to vi, Peter Erdedi, pa naj meče vaše žezlo strele, ukloniti ga hočem, zlomiti ga hočem, da ne bo sramotil več plemstva, da ta zemlja, že stokrat zgažena, ne bode plen gosposke lakanosti."

"Ha, ha!" se nasmeje ban, prebledevši na smrt, "glej z Medvedgrada se je privilekel stari volk, tovariš Nikola Zrinjskega, toda naš se ta volj varuje moje železne pesti!"

"Da," reče Ambrož, "v srditem boju bo osvestil stari volk pogaženo pravico."

"Da, pri Kristusu," krikne Uršula, "in Heningova se bo postavila na noge. Z Bogom! Pripravi se, ban! Moji zobje so že lezni."

"Z Bogom," zakliče ban, "Peter Erdedi se ne boji babjega vršiča, niti starčeve kletve."

Ambrož in Uršula sta hitela na dvorišče, a Peter je onemogočil rekel Barbari:

"Glej, igra se je začela. Videl sem, da se napravi ta nevihta, Tahi je moj, dokazati hočem tem strahopetnim slivarjem, da je Peter Erdedi ban, pa najs pride do boja, naj teče tudi kri!"

VI.

Komaj dva streljaja za cerkovo vasi Stubica stoji kakor prislonjena k bregu ne prav ve-

njem ne vidiš strasti, nobena mišica se ne gane, kakor pri človeku, ki mnogo misli, se malo jezi in se ničesar ne boji. Polti ni ne bele in ne temne. Delajo vztrajno ne spremeni skoro obrazu, niti tedaj ne, ko se upira trdi les sekirici. A vendor ga včasih izpremeni. Rekel bi, da razmislja o nečem. Včasih se nasmehne krotko kakor žena, kakor dete, včasih se mu obraz zresni, oko se mu pomrači, kakor kad ar umen človek občuti grena bolest. In urneje prične tesati, da prežene neverne misli. Je li ta človek plemenit? Ce ni, plemenit je gotovo.

Naenkrat mož preneha z delom in se ozre proti Stubici, od koder je hitro prihalj mlad, droben kmet. Gotovo se mu je mudilo. Stopil je na dvorišče in se približal gospodarju.

"Hvaljen bodi Jezus Kristus", pozdravi mladenič.

"Na veke! Jurij! Kaj je? Kaj se ti tako mudi, da komaj dihaš? Pribahaš li k meni?" vpraša starejši.

"Da, dragi ujec," odvrne mladenič, "počakaj, da se mi vrne duša. Da izveš, kaj se je zgodoval, prokle..."

"Sedi, Jurij, zberi se, potem pa pripoveduj!"

"Joj, joj, ujec, sam vrag nam je prinesel novega gospodarja. Bog bi jokal. Čuj! Gotovo poznaš ono ubogo vđovo Maruščevi iz Zaprešića."

"Poznam."

"Petero otrok ima. Moža so ji gnali v vojsko in tam so ga Turki ubili. Trpi in muči se sirota in vsakdo jo pozna, da je poštena duša."

"No, in?"

"Pa pride Tahov sluga, Peter Bošnjak, Bog naj ga ubije! Lazil je ta antikrist okoli gospode Tahove in se ji lagal, da Maruščeva hvali staro gospodinjo Heningovicu in govoriti proti novi gospodi. Res je, da sta gospa Marta in gospodična Zofika zahajali često k Maruščevi in stokrat obdarile siroto, ampak da bi bila ta grdila gospo Heleno Tahovo, to ni res; žena se malo briga za to. No, laž je kakor trnje; kamor padne zrno, pokrije trnje čez noč polje. Kaj se zgodi? Pomislite, ujec! Gospa Helena in ta novi gospodar sta

verjela prazne marnje Petrove in prišlo je hudo nad Maruščevom. Prišel je Peter s četo v Zaprešić. Jaz ti bom že pokazal gospo Uršuli", je zavpil Peter, "videla boš, kdo je tvoj bog, psica!" in je sunil siroto s pestjo v hrket, da je padla na obraz. Razbojniki so razbili vrata, odnesli žito, ajdo, koruzo, pitanega vola, ki ga je dobila od prejšnje gospode. Da, še več! Vzeli so ji lep vinograd, razbili klet in odnesli vino; sirota sedi na kamenu pred hišo in joče, tudi otroci plakajo, da ti poka srce."

"Ali je to res?" reče ujec, Matija Gubec pobledevši, vrže v stran sekiro in skoči na noge.

"Tako gotovo, ujec, kakor se zovem jaz Jurij Mogalič, tako gotovo, kakor gotovo jaz nimam ne očeta ne matere, ki ste mi vi, moj ujec, od mladih nog hranišči in varuh. Bil sem danes v Zaprešiću, videl sem revo vodvo v solze so mi stopile v oči. Ali ta gospod nima Boga? Vprašajte Zaprešičane, Griga Zdelarja, Štefana Jelakovča in starega Mateteja Jabuščiča. Ti vam bodo bolo povedali, ti so videli vse na svoje oči."

"Na svoje oči so videli?" vpraša Gubec, "a kaj so počeli s svojimi rokami?"

"Kaj so hoteli? Mrmrali so seveda, pa tudi vkljup so drli. A kaj jim je to hasnilo? V kratkem času je prišla v vas četa oroznikov z ostromi sulicami. Vgnezdili so se pri sodniku. Tu so celo noči pili in vse razbili — in sodnik je molčal. Moj Bog! To je razbojništvo!"

Gubec klone z glavo in se vgrizne v spodnjo ustnico.

"Pa tako zla poročila, ujec, prihajajo tudi od drugih krajev," povzame Jurij. "Stari Tah je vrag. Kdor ne pride pred zoro na tlaku, ta jih dobi z batino pod Susjedom, in ako za-

"Kaj so hoteli? Mrmrali so seveda, pa tudi vkljup so drli. A kaj jim je to hasnilo? V kratkem času je prišla v vas četa oroznikov z ostromi sulicami. Vgnezdili so se pri sodniku. Tu so celo noči pili in vse razbili — in sodnik je molčal. Moj Bog! To je razbojništvo!"

Gubec klone z glavo in se vgrizne v spodnjo ustnico.

"Pa tako zla poročila, ujec, prihajajo tudi od drugih krajev," povzame Jurij. "Stari Tah je vrag. Kdor ne pride pred zoro na tlaku, ta jih dobi z batino pod Susjedom, in ako za-

"Kaj so hoteli? Mrmrali so seveda, pa tudi vkljup so drli. A kaj jim je to hasnilo? V kratkem času je prišla v vas četa oroznikov z ostromi sulicami. Vgnezdili so se pri sodniku. Tu so celo noči pili in vse razbili — in sodnik je molčal. Moj Bog! To je razbojništvo!"

Gubec klone z glavo in se vgrizne v spodnjo ustnico.

"Pa tako zla poročila, ujec, prihajajo tudi od drugih krajev," povzame Jurij. "Stari Tah je vrag. Kdor ne pride pred zoro na tlaku, ta jih dobi z batino pod Susjedom, in ako za-

"Kaj so hoteli? Mrmrali so seveda, pa tudi vkljup so drli. A kaj jim je to hasnilo? V kratkem času je prišla v vas četa oroznikov z ostromi sulicami. Vgnezdili so se pri sodniku. Tu so celo noči pili in vse razbili — in sodnik je molčal. Moj Bog! To je razbojništvo!"

Gubec klone z glavo in se vgrizne v spodnjo ustnico.

"Pa tako zla poročila, ujec, prihajajo tudi od drugih krajev," povzame Jurij. "Stari Tah je vrag. Kdor ne pride pred zoro na tlaku, ta jih dobi z batino pod Susjedom, in ako za-

"Kaj so hoteli? Mrmrali so seveda, pa tudi vkljup so drli. A kaj jim je to hasnilo? V kratkem času je prišla v vas četa oroznikov z ostromi sulicami. Vgnezdili so se pri sodniku. Tu so celo noči pili in vse razbili — in sodnik je molčal. Moj Bog! To je razbojništvo!"

Gubec klone z glavo in se vgrizne v spodnjo ustnico.

"Pa tako zla poročila, ujec, prihajajo tudi od drugih krajev," povzame Jurij. "Stari Tah je vrag. Kdor ne pride pred zoro na tlaku, ta jih dobi z batino pod Susjedom, in ako za-

"Kaj so hoteli? Mrmrali so seveda, pa tudi vkljup so drli. A kaj jim je to hasnilo? V kratkem času je prišla v vas četa oroznikov z ostromi sulicami. Vgnezdili so se pri sodniku. Tu so celo noči pili in vse razbili — in sodnik je molčal. Moj Bog! To je razbojništvo!"

Gubec klone z glavo in se vgrizne v spodnjo ustnico.

"Pa tako zla poročila, ujec, prihajajo tudi od drugih krajev," povzame Jurij. "Stari Tah je vrag. Kdor ne pride pred zoro na tlaku, ta jih dobi z batino pod Susjedom, in ako za-

"Kaj so hoteli? Mrmrali so seveda, pa tudi vkljup so drli. A kaj jim je to hasnilo? V kratkem času je prišla v vas četa oroznikov z ostromi sulicami. Vgnezdili so se pri sodniku. Tu so celo noči pili in vse razbili — in sodnik je molčal. Moj Bog! To je razbojništvo!"

Gubec klone z glavo in se vgrizne v spodnjo ustnico.

"Pa tako zla poročila, ujec, prihajajo tudi od drugih krajev," povzame Jurij. "Stari Tah je vrag. Kdor ne pride pred zoro na tlaku, ta jih dobi z batino pod Susjedom, in ako za-

"Kaj so hoteli? Mrmrali so seveda, pa tudi vkljup so drli. A kaj jim je to hasnilo? V kratkem času je prišla v vas četa oroznikov z ostromi sulicami. Vgnezdili so se pri sodniku. Tu so celo noči pili in vse razbili — in sodnik je molčal. Moj Bog! To je razbojništvo!"

Gubec klone z glavo in se vgrizne v spodnjo ustnico.

"Pa tako zla poročila, ujec, prihajajo tudi od drugih krajev," povzame Jurij. "Stari Tah je vrag. Kdor ne pride pred zoro na tlaku, ta jih dobi z batino pod Susjedom, in ako za-

"Kaj so hoteli? Mrmrali so seveda, pa tudi vkljup so drli. A kaj jim je to hasnilo? V kratkem času je prišla v vas četa oroznikov z ostromi sulicami. Vgnezdili so se pri sodniku. Tu so celo noči pili in vse razbili — in sodnik je molčal. Moj Bog! To je razbojništvo!"

Gubec klone z glavo in se vgrizne v spodnjo ustnico.

"Pa tako zla poročila, ujec, prihajajo tudi od drugih krajev," povzame Jurij. "Stari Tah je vrag. Kdor ne pride pred zoro na tlaku, ta jih dobi z batino pod Susjedom, in ako za-

"Kaj so hoteli? Mrmrali so seveda, pa tudi vkljup so drli. A kaj jim je to hasnilo? V kratkem času je prišla v vas četa oroznikov z ostromi sulicami. Vgnezdili so se pri sodniku. Tu so celo noči pili in vse razbili — in sodnik je molčal. Moj Bog! To je razbojništvo!"

Gubec klone z glavo in se vgrizne v spodnjo ustnico.

"Pa tako zla poročila, ujec, prihajajo tudi od drugih krajev," povzame Jurij. "Stari Tah je vrag. Kdor ne pride pred zoro na tlaku, ta jih dobi z batino pod Susjedom, in ako za-

"Kaj so hoteli? Mrmrali so seveda, pa tudi vkljup so drli. A kaj jim je to hasnilo? V kratkem času je prišla v vas četa oroznikov z ostromi sulicami. Vgnezdili so se pri sodniku. Tu so celo noči pili in vse razbili — in sodnik je molčal. Moj Bog! To je razbojništvo!"

Gubec klone z glavo in se vgrizne v spodnjo ustnico.

"Pa tako zla poročila, ujec, prihajajo tudi od drugih krajev," povzame Jurij. "Stari Tah je vrag. Kdor ne pride pred zoro na tlaku, ta jih dobi z batino pod Susjedom, in ako za-

"Kaj so hoteli? Mrmrali so seveda, pa tudi vkljup so drli. A kaj jim je to hasnilo? V kratkem času je prišla v vas četa oroznikov z ostromi sulicami. Vgnezdili so se pri sodniku. Tu so celo noči pili in vse razbili — in sodnik je molčal. Moj Bog! To je razbojništvo!"

Gubec klone z glavo in se vgrizne v spodnjo ustnico.

"Pa tako zla poročila, ujec, prihajajo tudi od drugih krajev," povzame Jurij. "Stari Tah je vrag. Kdor ne pride pred zoro na tlaku, ta jih dobi z batino pod Susjedom, in ako za-

"Kaj so hoteli? Mrmrali so seveda, pa tudi vkljup so drli. A kaj jim je to hasnilo? V kratkem času je prišla v vas četa oroznikov z ostromi sulicami. Vgnezdili so se pri sodniku. Tu so celo noči pili in vse razbili — in sodnik je molčal. Moj Bog! To je razbojništvo!"

Gubec klone z glavo in se vgrizne v spodnjo ustnico.

"Pa tako zla poročila, ujec, prihajajo tudi od drugih krajev," povzame Jurij. "Stari Tah je vrag. Kdor ne pride pred zoro na tlaku, ta jih dobi z batino pod Susjedom, in ako za-

"Kaj so hoteli? Mrmrali so seveda, pa tudi vkljup so drli. A kaj jim je to hasnilo? V kratkem času je prišla v vas četa oroznikov z ostromi sulicami. Vgnezdili so se pri sodniku. Tu so celo noči pili in vse razbili — in sodnik je molčal. Moj Bog! To je razbojništvo!"

Gubec klone z glavo in se vgrizne v spodnjo ustnico.

"Pa tako zla poročila, ujec, prihajajo tudi od drugih krajev," povzame Jurij. "Stari Tah je vrag. Kdor ne pride pred zoro na tlaku, ta jih dobi z batino pod Susjedom, in ako za-

"Kaj so hoteli? Mrmrali so seveda, pa tudi vkljup so drli. A kaj jim je to hasnilo? V kratkem času je prišla v vas četa oroznikov z ostromi sulicami. Vgnezdili so se pri sodniku. Tu so celo noči pili in vse razbili — in sodnik je molčal. Moj Bog! To je razbojništvo!"

Gubec klone z glavo in se vgrizne v spodnjo ustnico.

"Pa tako zla poročila, ujec, prihajajo tudi od drugih krajev," povzame Jurij. "Stari Tah je vrag. Kdor ne pride pred zoro na tlaku, ta jih dobi z batino pod Susjedom, in ako za-

"Kaj so hoteli? Mrmrali so seveda, pa tudi vkljup so drli. A kaj jim je to hasnilo? V kratkem času je prišla v vas četa oroznikov z ostromi sulicami. Vgnezdili so se pri sodniku. Tu so celo noči pili in vse razbili — in sodnik je molčal. Moj Bog! To je razbojništvo!"